

QuickScan Opsporen Ontplofbare Oorlogsresten

Antes-locatie, Albrandwaardsewijk 74 te Poortugaal Gemeente Albrandswaard

IDDS Explosieven B.V.

Datum : 4 januari 2022
Kenmerk : A1335-04/SHL/QS01
In opdracht van : Parnassia Groep/STAAT
Auteur : Dhr. S.C. van Helden MA (historicus)
Status : Definitief
Versie : 1.1 (21 januari 2022)

ACCORDERING

**QuickScan Opsporen Ontplofbare Oorlogsresten, Antes-locatie Albrandwaardsewijk 74 te Poortugaal, gemeente Albrandswaard
Kenmerk: A1335-04/SHL/QS01**

Benadrukt wordt dat onderhavige rapportage geen historisch vooronderzoek conform het Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten (CS-VROO-01) betreft.

Afbeelding voorpagina: Luchtopname van het Krankzinnigengesticht Maasoord (1909-1958), welke zich gedurende de Tweede Wereldoorlog in het onderzoeksgebied bevond. Vanaf 1958 stond het bekend als het Delta Ziekenhuis, in de periode 1992 – 2005 het Delta Psychiatrische Ziekenhuis en vanaf 2005 het Delta Psychiatrisch Centrum. Bron: Beeldbank NIMH, objectnummer 2011-5365.

Gezien en goedgekeurd door		Functie	Datum	Handtekening
Organisatie	Naam			
IDDS Explosieven B.V.	Dhr. K.J. Marijt MA	Historicus Adviseur OOO	04-01-2022	
IDDS Explosieven B.V.	Dhr. T.G.M. Neijenhuis	Senior Deskundige OOO	04-01-2022	

© IDDS Explosieven B.V. Alle rechten voorbehouden.

Inhoudsopgave

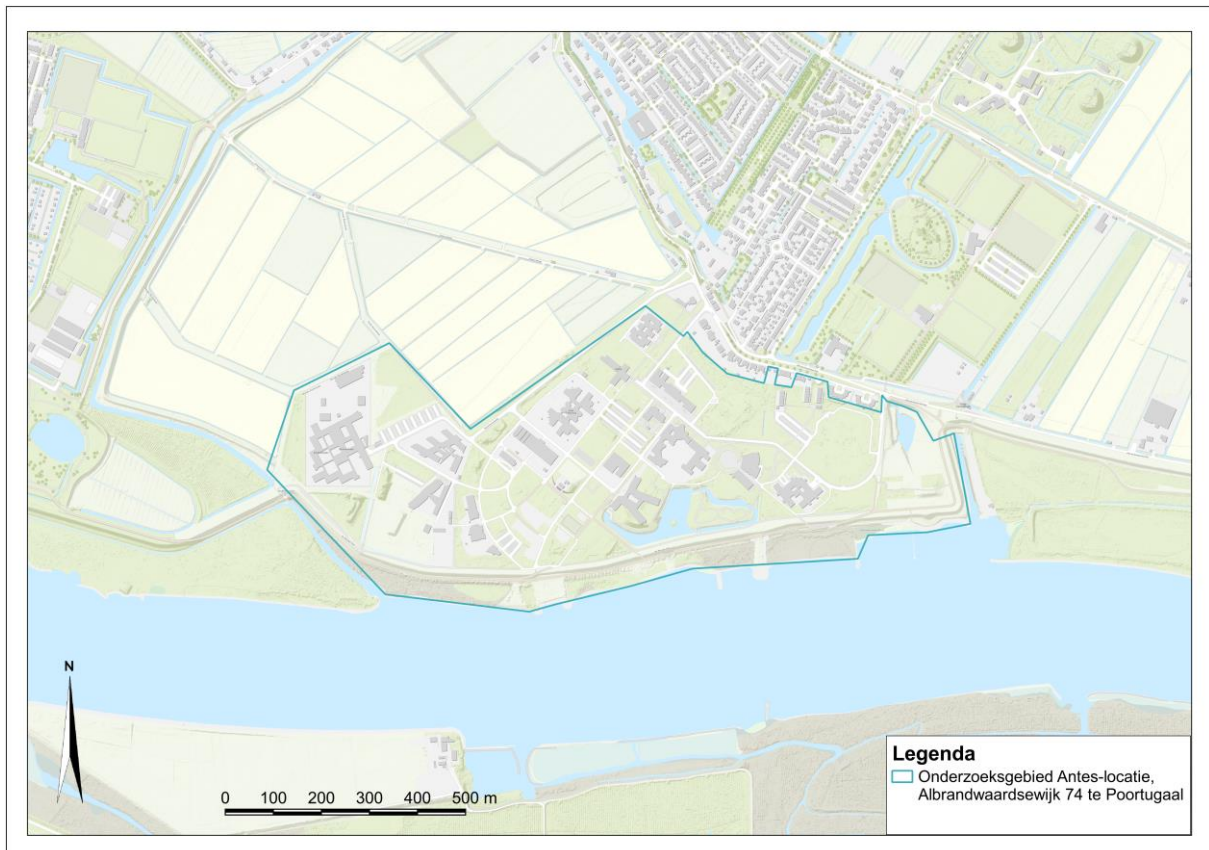
1.	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding van de QuickScan ontplofbare oorlogsresten.....	4
1.2	Reeds uitgevoerd historisch vooronderzoek ontplofbare oorlogsresten	5
1.3	Overzicht geraadpleegde bronnen.....	6
2.	Oorlogshandelingen in en rondom het onderzoeksgebied	7
2.1	De Meidagen van 1940	7
2.2	Duitse bezetting	7
2.3	Bevrijding.....	11
3.	Conclusie en advies	12
3.1	Conclusie	12
3.2	Advies.....	13
	Bijlage 1: Protocol spontaan aantreffen Ontplofbare Oorlogsresten	14

1. Inleiding

1.1 Aanleiding van de QuickScan ontplofbare oorlogsresten

In de nabije toekomst staan diverse grondroerende werkzaamheden binnen het onderzoeksgebied Antes-locatie, Albrandwaardsewijk 74 te Poortugaal in de gemeente Albrandswaard (Zuid-Holland) gepland. Door de opdrachtgever is gevraagd een QuickScan naar ontplofbare oorlogsresten uit te voeren voor het onderzoeksgebied. Achtergebleven ontplofbare oorlogsresten uit de Tweede Wereldoorlog in de Nederlandse bodem kunnen een risico vormen binnen de realisatie van een project.

Vanzelfsprekend is het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten gevaarlijk, maar naast de veiligheidsrisico's kan ook druk op planning en budget ontstaan. Hiernaast is er in de Arbeidsomstandighedenwet artikel 4.10 een verplichting jegens de werkgevers opgenomen dat deze de risico's van het werk in kaart moeten brengen. Derhalve dient er tijdens de voorbereiding van een project altijd gekeken worden of er tijdens de uitvoering van het project risico's zijn doordat er zich in het onderzoeksgebied mogelijk ontplofbare oorlogsresten bevinden.

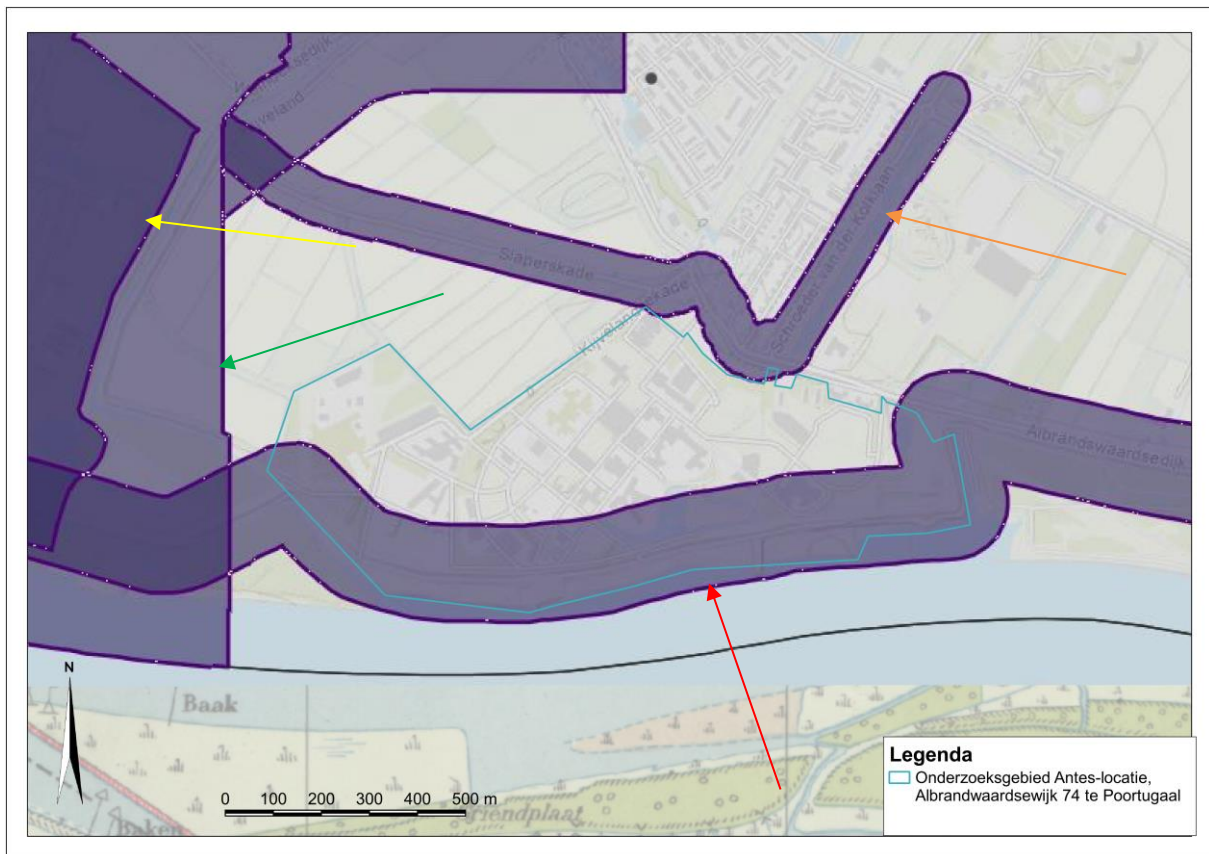

Figuur 1: Het onderzoeksgebied Antes-locatie te Poortugaal is weergegeven met blauwe omkadering.

1.2 Reeds uitgevoerd historisch vooronderzoek ontplofbare oorlogsresten

Na raadpleging van de VEO Bommenkaart¹ blijkt dat er, voor zover bekend, voor het gehele onderzoeksgebied nog geen compleet dekkend historisch vooronderzoek naar ontplofbare oorlogsresten is uitgevoerd. Wel zijn in de nabijheid en voor delen van het onderzoeksgebied een drietal onderzoeken uitgevoerd door Saricon B.V. en AVG Explosieven Opsporing B.V. (zie figuur 2). Het betreft de volgende onderzoeken:

- Vooronderzoek Traject 17-1 IJsselmonde-waterkeringen, projectkenmerk 18S112-VO-02 d.d. 20 december 2018, WSCS-OCE gecertificeerd;
- Vooronderzoek Controleverzoek Hoogvliet, projectkenmerk 17S024-34-BR-01 d.d. 27 juli 2017, WSCS-OCE gecertificeerd;
- Vooronderzoek uitgevoerd door AVG, WSCS-OCE gecertificeerd.

Figuur 2: Het onderzoeksgebied geprojecteerd over een uitsnede de VEO Bommenkaart. De onderzoeksgebieden van de reeds uitgevoerde onderzoeken zijn paarsgekleurd. Het door Saricon eerder uitgevoerde onderzoek heeft aan de zuidkant deels overlap met het onderhavige onderzoeksgebied (rode pijl). Daarnaast heeft IDDS Explosieven B.V. nog een ander Saricon onderzoek in de nabijheid opgevraagd, welke niet gedeeld werd (gele pijl). Aan de noordkant wordt het onderzoeksgebied Antes-locatie getouchéerd door het onderzoeksgebied van het door AVG reeds uitgevoerde onderzoek (oranje pijl). Dit AVG onderzoek is helaas niet op tijd geleverd om verwerkt te kunnen worden in deze QuickScan. De grens van de CE-bodembelastingkaart van de gemeente Rotterdam wordt aangegeven met de groene pijl. Bron: VEO Bommenkaart.

IDDS Explosieven B.V. heeft navraag gedaan bij Saricon omtrent de eerder uitgevoerde onderzoeken aan de zuidkant en ten westen van de Antes-locatie (figuur 2, gele en rode pijlen). De volledige onderzoeken werden niet ter beschikking gesteld, maar een uitsnede van de CE-bodembelastingkaart werd naar IDDS Explosieven B.V. verzonden. Daarop is te zien dat het Saricon onderzoeksgebied aan

¹ VEO Bommenkaart.

de zuidkant van de Antes-locatie (figuur 2, rode pijl) onverdacht is op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten.² Daarnaast heeft IDDS Explosieven B.V. de CE-bodembelastingkaart van de gemeente Rotterdam (figuur 2, groene pijl) geraadpleegd. Het huidige onderzoeksgebied valt buiten de scope van deze bodembelastingkaart, maar er worden op de grens tussen de gemeenten Rotterdam en Albrandswaard geen bijzonderheden vermeld.³ Het AVG onderzoek (figuur 2, oranje pijl) werd niet op tijd gedeeld voor de oplevering van deze QuickScan.⁴

Verder is nog gekeken op de website van ruimtelijkeplannen.nl, waar Nederlandse gemeenten inzage verschaffen in bestemmingsplannen met bijlagen e.d. De gemeente Albrandswaard heeft in 2013 een bestemmingsplan opgesteld voor het dorp Poortugaal, waaronder onderzoeksgebied Antes-locatie valt, maar er is in het kader van dit bestemmingsplan geen onderzoek uitgevoerd naar ontplofbare oorlogsresten.⁵

1.3 Overzicht geraadpleegde bronnen

Naast de eerdergenoemde historische vooronderzoeken zijn ook onderstaande bronnen geraadpleegd bij het uitvoeren en opstellen van deze QuickScan ontplofbare oorlogsresten:

- [VEO Bommenkaart](#);
- [TopoTijdreis](#);
- [Verliesregister Studiegroep Luchtoorlog 1939-1945](#);
- [Ruimtelijke Plannen](#);
- [Bodembelasting kaart gemeente Rotterdam](#);
- [Website gemeente Albrandswaard](#);
- [Website waarop de ruimingen van de Explosieven Opruimingsdienst Defensie worden bijgehouden door BeoBOM B.V.](#);
- [Vergeltungswaffen.nl](#);
- [Website van de lokale historische vereniging, de Oudheidkamer Rhoon en Poortugaal](#);
- Het Stadsarchief Rotterdam, inventaris 230-03 Archief van de Psychiatrische Inrichting Maasoord te Poortugaal;
- Beeldbank van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH);
- Collecties 409 en 575 van het NIMH;
- G.J. Zwanenburg, *En nooit was het stil... Kroniek van een luchtoorlog* (tweedelig; Den Haag 1991-1993);
- H. Amersfoort en P. Kamphuis, *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied* (Den Haag 2005, 2^e ed.);
- M. Middlebrook en C. Everitt, *The Bomber Command War Diaries. An operational reference book 1939-1945* (Leicester 1996).
- *De Luftlageberichte van de Luftwaffenführungsstab* uit het *Bundesarchiv-Militärarchiv* te Freiburg;
- H.J. Vermaat, *Poortugaal in oorlogstijd. Herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog* (z.p. 1983);
- E. van Blankenstein, *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht 1939-1945* (Zeist 2006);
- *Defence overprint Oud-Beijerland sheet 3 South West*, Library and Archives Canada (LAC).

² Zie de e-mailcorrespondentie tussen IDDS Explosieven B.V. en de office manager van Saricon, d.d. 20 en 21 december 2021.

³ [Bodembelasting kaart gemeente Rotterdam](#).

⁴ Zie de e-mailcorrespondentie tussen IDDS Explosieven B.V. en het afdelingshoofd vooronderzoeken van AVG d.d. 3 januari 2022.

⁵ Zie [hier](#) het overzicht van de uitgevoerde onderzoeken via Ruimtelijke Plannen.

2. Oorlogshandelingen in en rondom het onderzoeksgebied

Op basis van de geraadpleegde bronnen blijkt dat Poortugaal, nabij het onderzoeksgebied, tijdens de Tweede Wereldoorlog met diverse oorlogshandelingen te maken heeft gehad. In Poortugaal werden in totaal 62 mannen opgeroepen voor militaire dienst en werden, alvorens het uitbreken van de vijandelijkheden, een aantal zoeklichten opgesteld ten behoeve van het detecteren van vliegtuigen.⁶

2.1 De Meidagen van 1940

Op de vroege morgen van 10 mei 1940 vallen de Duitse troepen Nederland binnen. De Nederlandse verdediging bestond uit een drietal linies die de Duitse overmacht zou moeten tegenhouden. Vanuit het grensgebied trekken Duitse grondstrijdkrachten naar het westen, terwijl Duitse parachutisteneenheden in West-Nederland neerkwamen. Herhaaldelijk kwamen de transportvliegtuigen van de Duitse *Luftwaffe* laag over Poortugaal aanvliegen om de parachutisten af te droppen. Zo kwamen deze parachutisten, aldus een tijdgenoot, neer in de buurt van Poortugaal waarbij zij de Spijkenisserbrug en het vliegveld Waalhaven innamen.⁷ IDDS Explosieven B.V. heeft de relevante collectie van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie geraadpleegd ten einde indicaties te verzamelen voor oorlogshandelingen in (de nabijheid van) het onderzoeksgebied ten tijde van de Meidagen 1940, zonder resultaat.⁸ Alhoewel de Nederlandse soldaten op diverse plekken in het land stand proberen te houden, zoals op de Grebbeberg en Kornwerderzand, blijkt de Duitse overmacht echter te groot en wordt op 15 mei 1940 de Nederlandse overgave getekend. De bezettingstijd begint.

2.2 Duitse bezetting

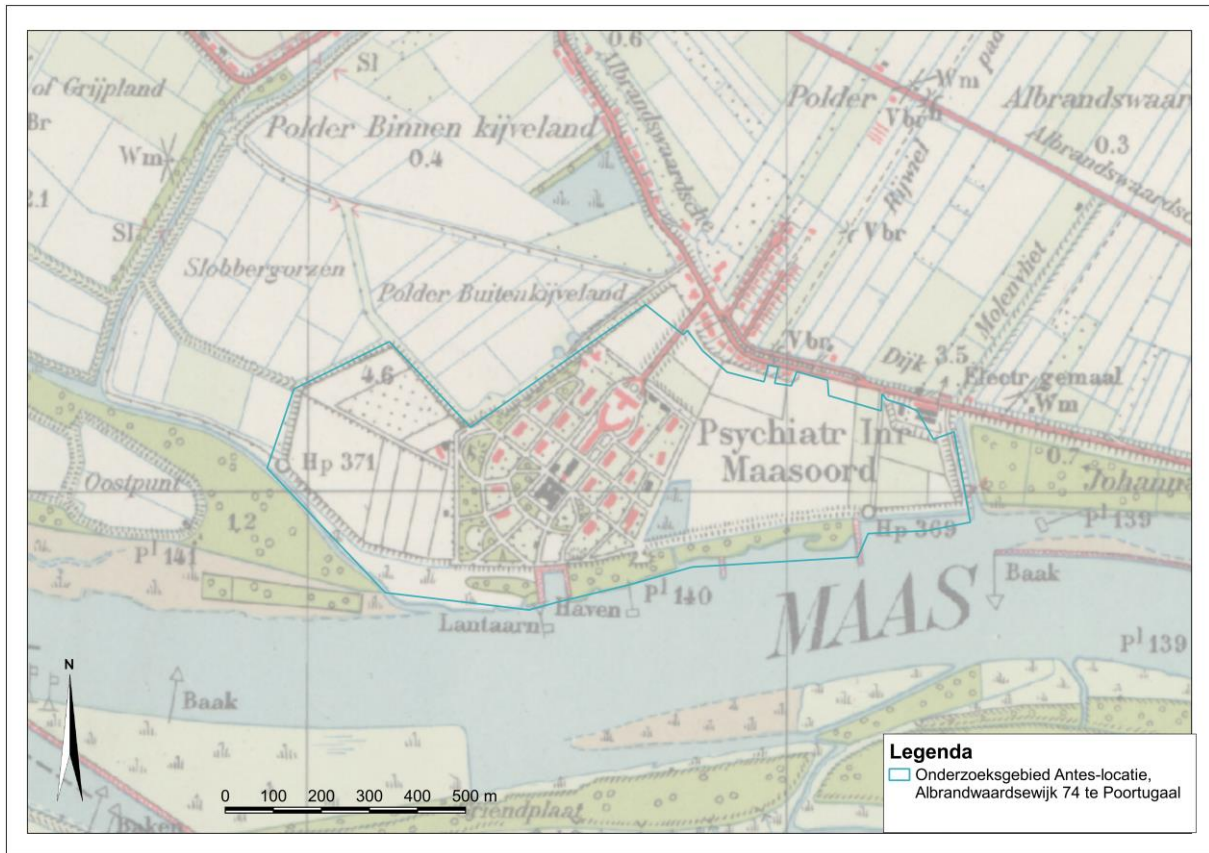
Tijdens de bezettingstijd vinden er in Poortugaal en omgeving diverse oorlogshandelingen plaats. In de week van 28 mei 1940 kwamen Duitse soldaten Poortugaal in voor inkwartiering en vond een massaexplosie van munitie plaats in het nabije Hoogvliet. Deze massaexplosie vond plaats op ruim twee kilometer afstand van het onderzoeksgebied, waardoor IDDS Explosieven B.V. de kans nihil schat dat hierdoor munitieartikelen op de Antes-locatie terecht zijn gekomen. Direct na de Duitse bezetting wordt Nederland met enige regelmaat getroffen door (kleinschalige) geallieerde bombardementen. Deze bombardementen zijn met name gericht op vliegvelden, havens, infrastructuur en industriegebieden. Dergelijke infrastructuur of andere strategische doelen lagen gedurende de Tweede Wereldoorlog niet in of nabij het onderzoeksgebied (zie figuur 3, volgende bladzijde). De Psychiatrische Inrichting Maasoord lag destijds volledig binnen het onderzoeksgebied. IDDS Explosieven B.V. heeft de archieven van deze inrichting gecheckt op indicaties van bijvoorbeeld oorlogsschade, Duitse bezetting, e.d. Uit dit archiefonderzoek zijn geen resultaten naar voren gekomen.⁹

6 H.J. Vermaat, *Portugaal in oorlogstijd. Herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog* (z.p. 1983) p. 24.

7 Vermaat, *Portugaal in oorlogstijd* p. 25.

8 Nederlands Instituut voor Militaire Historie, Collectie 409 Gevechtsverslagen en -rapporten Mei 1940. Gezocht is op de termen 'Poortugaal' en 'Maasoord.' Dit was zonder resultaat.

9 Het Stadsarchief Rotterdam, inventaris 230-03 Archief van de Psychiatrische Inrichting Maasoord te Poortugaal. In dit archief zijn geen relevante stukken aangetroffen.

Figuur 3: Het onderzoeksgebied is weergegeven met de blauwe omkadering op een kaart van het Kadaster uit 1945. Er zijn geen infrastructurele doelwitten voor luchtaanvallen in of in de nabijheid van het onderzoeksgebied. De Psychiatrische Inrichting Maasoord (1909-1958), later het Delta Psychiatrisch Centrum, viel volledig binnen het onderzoeksgebied. Bron: Kadaster kaart 1945.

Luchtaanvallen en bombardementen op Poortugaal en omgeving

Vanaf 1943 krijgt de geallieerde luchtmacht meer overzicht boven West-Europa en vinden er steeds frequenter grotere bombardementen plaats. IDDS Explosieven B.V. heeft lokale en secundaire literatuur geraadpleegd ten einde een overzicht en lijst van indicaties te creëren met betrekking tot incidenten gerelateerd aan de luchtoorlog boven Maasoord en Poortugaal. De standaardwerken *En nooit was het stil* van G.J. Zwanenburg en M. Middlebrook en C. Everitt, *The Bomber Command War Diaries* bevatten geen indicaties voor Poortugaal.¹⁰ Twee grotere bombardementen op Poortugaal waarvan de specifieke data bekend zijn, zijn nader onderzocht met behulp van de zogeheten *Luftlageberichte* van de *Luftwaffenführungsstab*, de dagelijkse berichten van de leiding van de Duitse luchtmacht.

- **Juni 1940:**
De Spijkenisserbrug werd in deze maand herhaaldelijk gebombardeerd door de Britse *Royal Air Force*.¹¹
- **September 1940:**
Op een niet nader gespecificeerde dag in september 1940 vielen er vijf bommen in het open veld in de omgeving van Arjansweg – Welhoeksedijk, waarbij op het perceel Vijfmeet een

¹⁰ G.J. Zwanenburg, *En nooit was het stil... kroniek van een luchtoorlog* (tweedelig, Den Haag 1991-1993). M. Middlebrook en C. Everitt, *The Bomber Command War Diaries. An operational reference book 1939-1945* (Leicester 1996). Mogelijk zijn eventueel uitgevoerde luchtaanvallen, vanwege de nabijheid van Poortugaal tot de havenstad, vermeld onder Rotterdam. Daarmee zijn deze verwijzingen wel te algemeen om relevant te zijn voor het onderhavige onderzoeksgebied.

¹¹ Vermaat, *Poortugaal in oorlogstijd* p. 26-27.

blindganger terecht was gekomen.¹² Deze is later onschadelijk gemaakt.

- **11 februari 1941:**

Er kwamen brandbommen neer in de Kerkstraat te Poortugaal, gevolgd door brisantbommen op de Poest Clementlaan, nabij nummer 14.¹³ Bij deze bombardementen kwamen meerdere blindgangers in huizen en weiland terecht en vielen er meerdere burgerslachtoffers. Ook in Hoogvliet vielen er bommen. Deze vermelding wordt ondersteund door de dagelijkse berichten van de *Luftwaffe* leiding, waarin staat dat er vijf bommen op Hoogvliet vielen.¹⁴

- **19 maart 1941:**

Op de Kruisdijk te Poortugaal waren vijftien bommen ontploft, waarbij een huis en een schuur volledig verwoest werden.¹⁵ De berichtgeving van de Duitse *Luftwaffe* leiding bevestigt dit incident en maakt melding van meerdere beschadigde huizen door de inzet van acht bommen.¹⁶

- **31 juli 1942:**

In de nacht van 31 juli op 1 augustus 1942 stortte een *Junkers-88* bommenwerper neer nabij de Slotsedijk te Poortugaal.¹⁷ De crash sloeg een gat van 6 meter diep. Terwijl het vliegtuig naar beneden stortte kwam er brandende benzine op een nabijgelegen boerderij terecht, welke daardoor in brand vloog en verwoest werd.

- **12 januari 1944:**

Rond het einde van de middag werden er vele brandbommen rondom het dorp Poortugaal uitgeworpen, zonder echte schade te veroorzaken.¹⁸ Omdat een preciezere locatie ontbreekt is het onmogelijk om te bepalen of deze brandbommen ook in het onderzoeksgebied terecht zijn gekomen.

- **4 maart 1944:**

Net na het middaguur wierpen vliegtuigen 3 reserve brandstoftanks af boven Poortugaal.¹⁹ Deze kwamen terecht in de wei nabij de Kerkstraat te Poortugaal.

- **September 1944:**

H.J. Vermaat beschrijft in zijn dagboek hoe, met de geallieerde invasie van Frankrijk en het oprukken van deze troepen naar Nederland, vele mannen verplicht werden graafwerkzaamheden te verrichten aan verdedigingswerken.²⁰ Langs de grote wegen werden mangaten gegraven. Deze werden gebruikt door de Duitse troepen om dekking te nemen bij luchtaanvallen, welke steeds frequenter werden met het naderen van de geallieerde legers.

- **30 maart 1945:**

De Spijkenisserbrug is wederom het doelwit van een luchtaanval, uitgevoerd door twee vliegtuigen.²¹

Op 5 maart 1945 hielden Duitse troepen een oefening met een batterij geschut op de Heijplaat, te

12 Vermaat, *Poortugaal in oorlogstijd* p. 28.

13 Ibidem, p. 29.

14 Bundesarchiv-Militärarchiv Freiburg, collectie IC *Luftlageberichte Luftwaffenführungsstab* RL2-II-230 9-18 februari 1941.

15 Vermaat, *Poortugaal in oorlogstijd* p. 30.

16 Bundesarchiv-Militärarchiv Freiburg, collectie IC *Luftlageberichte Luftwaffenführungsstab* RL2-II-234 16-21 maart 1941.

17 Zie [het vliegtuigcrashregister van de Studiegroep Luchtoorlog](#), zoekterm locatie 'Poortugaal.' Zie ook Vermaat, *Poortugaal in oorlogstijd* p. 30.

18 Vermaat, *Poortugaal in oorlogstijd* p. 47.

19 Ibidem, p. 53.

20 Ibidem, 54.

21 Ibidem, 71.

Rotterdam. Daardoor explodeerden er granaten bij de Maasoordseweg, waardoor een kind om het leven kwam.²² Geen van de bovenstaande oorlogshandelingen hebben betrekking op het onderzoeksgebied. Naar aanleiding van deze verschillende luchtaanvallen en de beschieting heeft IDDS Explosieven B.V. de ruimingswebsite van de Explosieven Opruimingsdienst geraadpleegd. Er zijn geen ruimrapporten beschikbaar nabij of in het onderzoeksgebied Antes-locatie.²³ Het rapport inzake oorlogsschade in Nederland voor de Rijksdienst Cultureel Erfgoed maakt duidelijk dat Poortugaal als gevolg van deze gevechtshandelingen beperkte oorlogsschade heeft opgelopen.²⁴

Duitse stellingen in nabijheid van het onderzoeksgebied

Langs de gehele West-Europese kust beginnen de Duitsers vanaf 1942 met de bouw van de *Atlantikwall*. Een kustverdedigingslinie die liep vanaf de Noorse kust tot aan de Spaanse grens bij Frankrijk om een aanval vanaf het westen af te wenden. De *Atlantikwall* bestond uit verschillende versterkingen, zoals verschillende typen bunkers, stellingen en afweergeschut. Naast Duitse verdedigingswerken aan zee, werden ook landinwaarts bunkers en stellingen aangelegd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog maakten geallieerde vliegtuigen duizenden vluchten over bezet Nederland om die stellingen in kaart te brengen. Hierbij maakten de piloten veel luchtfoto's.

De informatie uit honderden luchtfoto's werden geïnterpreteerd en overgetekend op overlegvellen. Die overlegvellen legden de geallieerden over de stafkaart van het betreffende gebied. Op basis van de schetskaarten werden zo kaarten gedrukt waarop de bekende locaties van de Duitse verdedigingswerken in een gebied waren weergegeven. Deze noemde men ook wel de *defence overprints*. Op de *defence overprints* werd middels diverse symbolen ook aangegeven waar Duitse stellingen gesitueerd waren. IDDS Explosieven B.V. heeft een *defence overprint* uit 1945 geraadpleegd waar het onderzoeksgebied gedeeltelijk op staat. In (de nabijheid van) het onderzoeksgebied zijn geen stellingen waar te nemen. Wel wordt met getekende golven een geïndeerd gebied aangegeven, waarbij dit deel van het onderzoeksgebied (deels) onder water heeft gestaan (zie figuur 4, volgende bladzijde). Ter aanvulling, en omdat de gebruikte *defence overprint* het onderzoeksgebied niet volledig dekt, heeft IDDS Explosieven B.V. de relevante collectie van het NIMH geraadpleegd betreffende Duitse verdedigingswerken in Nederland. In deze collectie zijn geen vermeldingen van Duitse verdedigingswerken in het onderzoeksgebied aangetroffen. Wel is er een globale vermelding van de aanwezigheid van Duitse troepen in Poortugaal²⁵ en een specifiekere vermelding van de aanwezigheid van Duitse troepen op Maasoord, waarschijnlijk in het onderzoeksgebied.²⁶

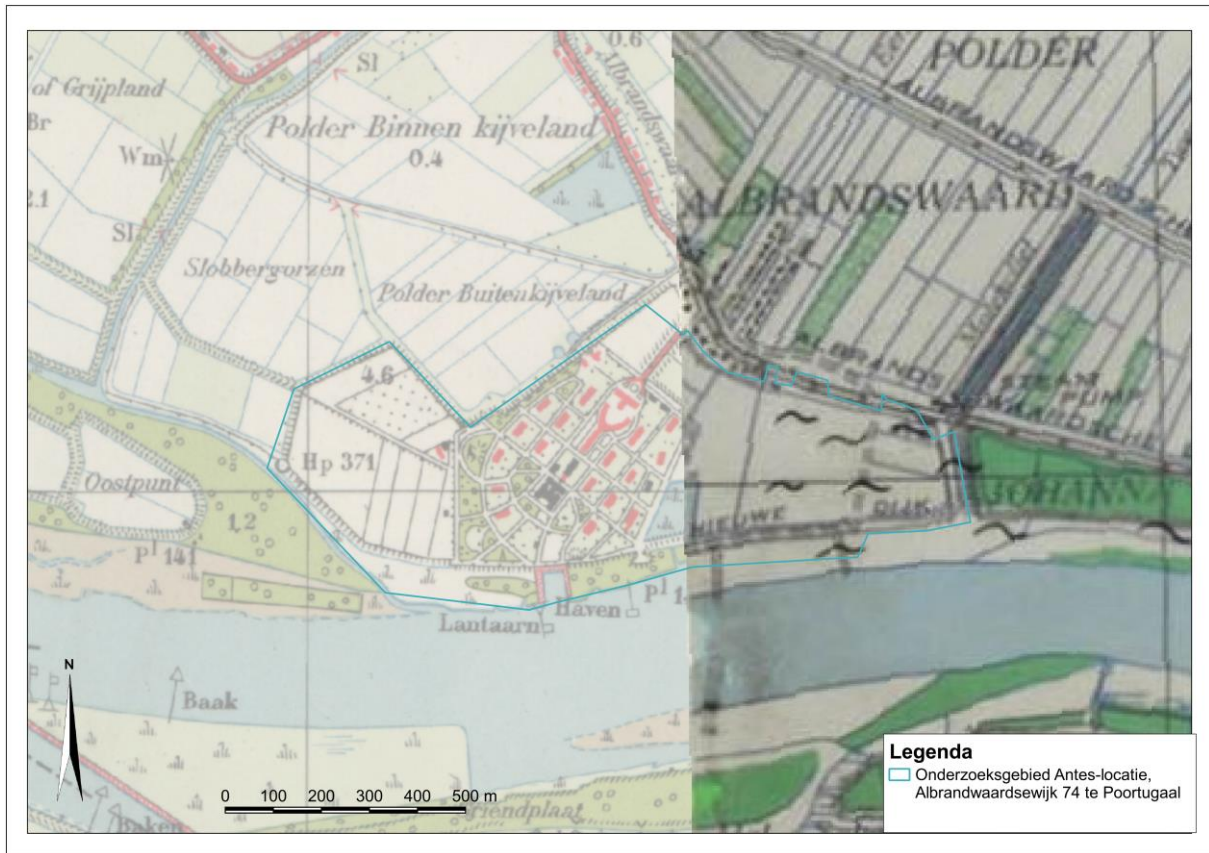
22 Vermaat, *Poortugaal in oorlogstijd* p. 70. De locatie van de Maasoordseweg is niet meer te achterhalen, maar vermoedelijk is deze in de buurt van het onderzoeksgebied.

23 Ruimingswebsite EODD.

24 E. van Blankenstein, *Defensie- en oorlogsschade in kaart gebracht 1939-1945* (Zeist 2006) p. 158. Circa acht beschadigde panden worden aangegeven middels schadeclaims.

25 Nederlands Instituut voor Militaire Historie, collectie 575 Bureau Inlichtingen/Duitse verdedigingswerken, inventarisnummer 365. Collectie 575 betreft meestal rapporten en observaties van Nederlandse verzetslieden van Groep Albrecht met betrekking tot Duitse verdedigingswerken en militaire aanwezigheid.

26 NIMH, collectie 575, inv. nr. 422. Onder het kopje 'Troops present' wordt het volgende gemeld: 'Tross first battery on Maasoord, is "Reg. Stabscompagnie" 25 tps. with 16 horses. Of these trains are 40 tps. and 40 horses stationed in Hoogvliet.'

Figuur 4: *Defence overprint* uit 1944 waarop een gedeelte van het onderzoeksgebied Antes-locatie is weergegeven (oostzijde). Er zijn geen Duitse stellingen op de *overprint* ingetekend. Wel wordt met de ingetekende golven geïnundeerd gebied aangegeven. Bron: LAC, *defence overprint sheet 3 S.W. Oud-Beijerland*.

2.3 Bevrijding

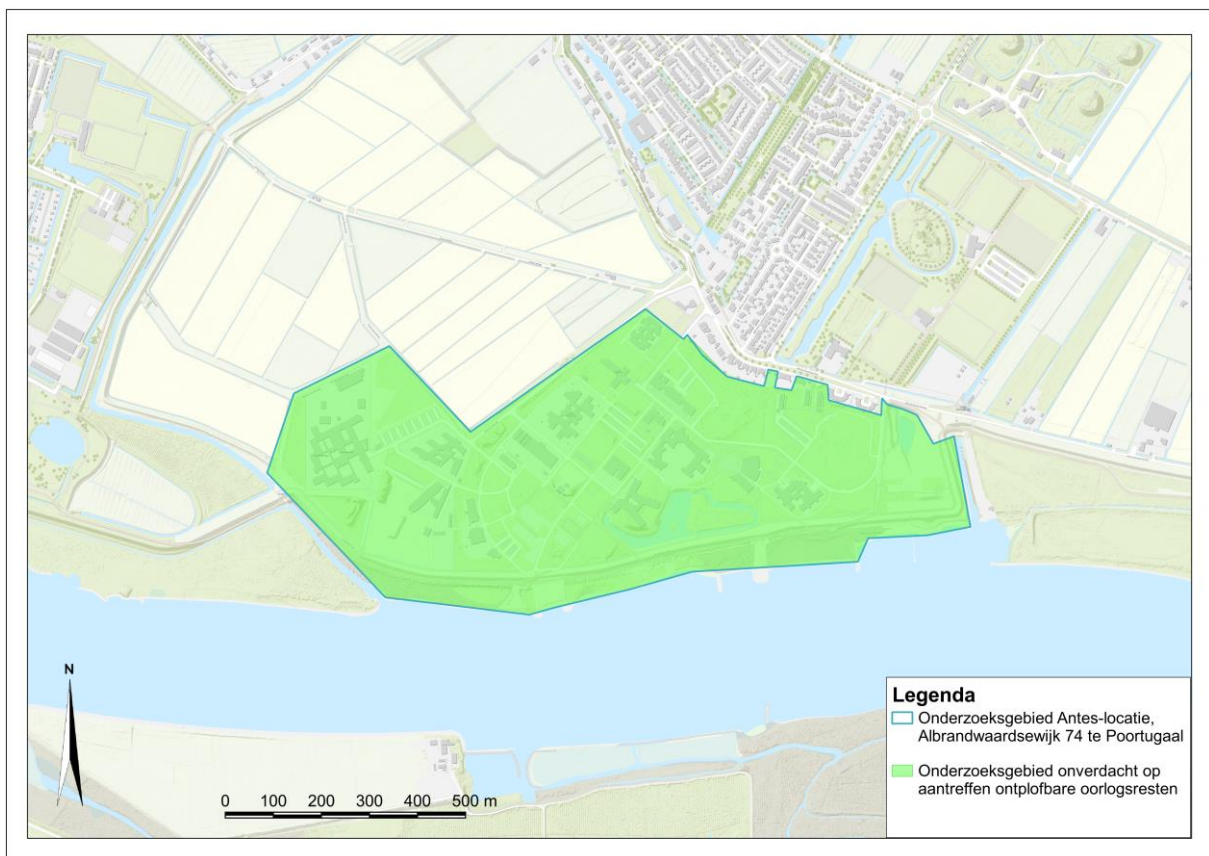
Op zaterdag 5 mei 1945 capituleren de Duitsers, wat betekende dat Nederland was bevrijd. Vijf dagen later arriveerden de Canadese troepen, waarbij Poortugaal werd bevrijd.²⁷ In de bevrijdingsperiode hebben geen grondgevechten plaatsgevonden in of nabij het onderzoeksgebied.

²⁷ H.J. Vermaat, *Poortugaal in oorlogstijd* p. 82.

3. Conclusie en advies

3.1 Conclusie

IDDS Explosieven B.V. heeft diverse bronnen geraadpleegd om te achterhalen of het onderzoeksgebied tijdens de Tweede Wereldoorlog betrokken is geweest bij oorlogshandelingen. Naast de vooronderzoeken in directe nabijheid van het onderzoeksgebied zijn ook secundaire en lokale literatuur, de archieven van het NIMH, *Bundesarchiv-Militärarchiv* en de Psychiatrische Inrichting Maasoord geraadpleegd, naast verschillende websites. Er zijn geen indicaties dat er binnen het onderzoeksgebied ten tijde van de Tweede Wereldoorlog oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden die doen vermoeden dat er binnen het onderzoeksgebied ontplofbare oorlogsresten te verwachten zijn. Zodoende kan het onderzoeksgebied als niet verdacht worden beschouwd (zie figuur 5).

Figuur 5: Op basis van de in deze QuickScan OO bestudeerde bronnen is onderzoeksgebied Antes-locatie in geheel onverdacht op de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten.

IDDS Explosieven B.V. streeft naar een zo groot mogelijke representativiteit van het onderzoek. Een QuickScan Ontplofbare Oorlogsresten is echter gebaseerd op een beknopt bronnenonderzoek en betreft geen compleet historisch vooronderzoek conform het Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse ontplofbare oorlogsresten (CS-VROO). Het blijft zodoende mogelijk dat relevante informatie niet achterhaald is.

3.2 Advies

Het onderzoeksgebied is niet verdacht op het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten. De voorgenomen werkzaamheden kunnen plaatsvinden binnen de contouren van het onderzoeksgebied zoals weergegeven in figuur 1 zonder dat vervolgstappen ondernomen hoeven te worden in de explosievenopsporing. Hoewel er geen feitelijk aantoonbare aanleiding is het onderzoeksgebied verdacht te verklaren, adviseert IDDS Explosieven B.V. u om het uitvoerend personeel voorafgaand aan werkzaamheden in de te bewerken gebieden altijd te instrueren aan de hand van het Protocol spontaan aantreffen ontplofbare oorlogsresten (zie bijlage 1). De belangrijkste punten hieruit:

1. Staak onmiddellijk de werkzaamheden nabij het verdachte object;
2. Kom niet aan het object, verplaats deze niet en breng geen markeringen aan;
3. Neem contact op met de politie 0900-8844;
4. Zet de omgeving af en laat niemand toe;
5. Houd het object (op afstand) in de gaten tot de politie of de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD) ter plekke is;
6. Hervat de werkzaamheden pas na overleg met de politie.

In het geval van het onverhoopt aantreffen van munitieverdachte objecten nooit en te nimmer verdere acties te ondernemen behalve direct contact op te nemen met de politie op telefoonnummer: 0900-8844.

Bijlage 1: Protocol spontaan aantreffen Ontplobbare Oorlogsresten

Protocol voor het spontaan aantreffen van (vermoedelijk) ontplofbare oorlogsresten tijdens werkzaamheden

Doel

Het doel van dit protocol is het beschrijven hoe de betrokken medewerkers dienen te handelen bij het spontaan aantreffen van ontplofbare oorlogsresten (hierna: OO) bij de uitvoering van (grondroerende) werkzaamheden. Door het volgen van dit protocol wordt onveilig handelen met mogelijke gevolgen voor personeel en materieel voorkomen.

Inleiding

Bij bodemroerende werkzaamheden kunnen in Nederland (restanten van) OO uit de Tweede Wereldoorlog aangetroffen worden. Nederland is immers vijf jaar lang oorlogsgebied geweest.

Om het risico op het aantreffen van dergelijke OO te verkleinen kan een historisch vooronderzoek uitgevoerd worden. Dit onderzoek bepaald of het gebied verdacht is op OO. Aansluitend kan een opsporingsonderzoek uitgevoerd worden voor het daadwerkelijk opsporen van OO. Hoewel het risico op het aantreffen van OO middels opsporing geminimaliseerd wordt, is het niet geheel uit te sluiten dat tijdens grondroerende werkzaamheden spontane vondsten van OO worden gedaan. Ook in gebieden waar op basis van ervaring of onderzoek geen OO worden verwacht, kunnen deze aangetroffen worden.

In dit protocol wordt beschreven hoe men om dient te gaan met het vinden van vermoedelijke OO en hoe er gehandeld dient te worden in een dergelijk geval. De beschrijving van de handelswijze kan opgedeeld worden in drie fasen:

1. Voor aanvang van de werkzaamheden;
2. Bij het aantreffen van een verdacht object;
3. Afhandeling door de Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD).

Bij dit protocol zijn enkele voorbeelden van OO weergegeven om het herkennen van dergelijke objecten enigszins te vergemakkelijken (zie bijlage). De beoogde resultaten van dit protocol zijn de spoedige ruiming van het verdachte object, het voorkomen van onnodige risico's en het creëren van een veilige werkomgeving.

Aantreffen van een verdacht mogelijk explosief object

Bij het aantreffen van een object, een OO, of door de vinder als zowaar wordt aangemerkt is het van groot belang dat de vinder correct handelt. De manier van handelen wordt hieronder besproken en staat stapsgewijs aangegeven.

De vinder van het object dient er voor te zorgen dat:

- De werkzaamheden direct na de vondst worden stil gelegd nabij het verdachte object (50 meter rond de locatie van het object);
- Het object **NIET** wordt beroerd;
- Het object **NIET** wordt verplaatst;
- Het object wordt **NIET** gemarkeerd;
- Omgeving van het object afzetten en zo veel mogelijk vrijhouden van personen;
- Verdacht object in de gaten houden totdat politie of EODD arriveert;

De vinder van het object of een door hem toegewezen persoon zal zo spoedig mogelijk het bevoegd gezag of diens vertegenwoordiger, de politie, over de vondst informeren. Tevens, indien het van toepassing is, de opdrachtgever/uitvoerder in kennis stellen van de vondst.

Bij het melden van de vondst van een vermoedelijk OO dient tenminste de volgende informatie doorgegeven te worden:

- Naam, functie en telefoonnummer van de melder;
- De ligplaats van het object;
- Een omschrijving van het object;
- Hoeveel objecten er zijn aangetroffen;
- Naam en telefoonnummer van de contactpersoon die bekend is met de ligplaats van het object;
- (Indien mogelijk) Een foto van het object.

Let op bij het vaststellen van de gegevens dat dit wordt gedaan zonder dat het voorwerp wordt bewogen of verplaatst. Wat betreft het vermelden van de afmetingen volstaat het geven van een schatting.

De aannemer/uitvoerder dient er vervolgens zorg voor te dragen dat de werkzaamheden in de omgeving van het object stilgelegd worden. Aanwezige personen dienen uit de omgeving van het object te worden verwijderd en te worden geïnformeerd over de aanwezigheid van de vondst met het verzoek dit niet uitgebreid te melden of door te geven zoals b.v. via sociale media. In overleg met de politie kunnen aanvullende maatregelen worden genomen zoals afscherming of afsluiting van het terrein. De politie geeft vervolgens de vondst van het vermoedelijke OO door aan de EODD.

Afhandeling door EODD

Door tussenkomst van de politie zal de komst van de EODD worden geregeld. Afhankelijk van het gevaar en de ligplaats kan dit op zeer korte termijn zijn. De EODD bepaalt, na een inspectie van het object op de vindplaats, welke vervolgstappen genomen dienen te worden. Het vervolg van de handelswijze wordt door de EODD afgestemd met het bevoegd gezag en de politie. Als wordt besloten tot ruiming van het object dan is de politie het aanspreekpunt voor de EODD (en indien nodig ook voor de aannemer).

Wanneer na identificatie door de EODD van het aangetroffen object blijkt dat het niet om een OO gaat, kunnen de werkzaamheden in overleg met de EODD weer worden hervat.

Indien het aangetroffen object inderdaad een OO betreft, worden door de EODD – in overleg met de politie en het Bevoegd Gezag – stappen genomen om het OO onschadelijk te maken. Nadat het OO onschadelijk is gemaakt dient in overleg tussen de opdrachtgever en een explosieven opsporingsbedrijf/EODD bepaald te worden of er sprake is van een incidentele vondst of van een verdacht gebied. In het eerste geval kunnen de werkzaamheden weer worden hervat. In het tweede geval blijven de werkzaamheden gestaakt en worden maatregelen genomen om het risico op het aantreffen van verdere OO te minimaliseren. Bij het uitvoeren van deze maatregelen kan een CS-OOO gecertificeerd opsporingsbedrijf worden ingeschakeld.

Aan de inzet van de EODD en de eventuele benodigde lokale dienstverlening (politie en dergelijke bij ontruiming) zijn geen kosten verbonden.

Betrokken instanties

Bevoegd Gezag

De burgemeester van de gemeente waarbinnen het verdacht object wordt aangetroffen is het Bevoegd Gezag. Het Bevoegd Gezag is binnen de gemeente verantwoordelijk voor het handhaven van de openbare orde en veiligheid en dient als zodanig betrokken te worden in de besluitvorming omtrent een eventuele ruiming van een OO. Namens Bevoegd Gezag kan een vertegenwoordiger optreden. In dit geval vaak de politie.

Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)

De EODD is de enige instantie in Nederland die gerechtigd is OO te ruimen. Indien een verdacht object een OO blijkt te zijn, draagt deze instantie zorg voor de ruiming en adviseert het de politie en het Bevoegd Gezag over de te nemen stappen.

Explosieven opsporingsbedrijf

Medewerkers van een opsporingsbedrijf bezitten de kennis, vaardigheden en ontheffingen om explosieven op te sporen, te benaderen en te identificeren. Daarnaast kunnen zij medewerkers voorafgaande aan de werkzaamheden instrueren hoe zij om moeten gaan met de spontane vondst van verdachte objecten.

Politie

De politie heeft tot taak het handhaven van de openbare orde en veiligheid. Als zodanig neemt de politie een centrale rol in bij het veiligstellen van de omgeving en de communicatie met de EODD en het Bevoegd Gezag. Het nummer van de politie in geval OO worden aangetroffen is: 0900-8844.

VOORBEELDEN VAN ONTPLOFBARE OORLOGSRESTEN

Afwerpmunitie (bommen)

Klein kaliber munitie (geweerpatronen) tot kaliber 20 mm

Handgranaten

Geweergranaten

Munitie voor granaatwerpers

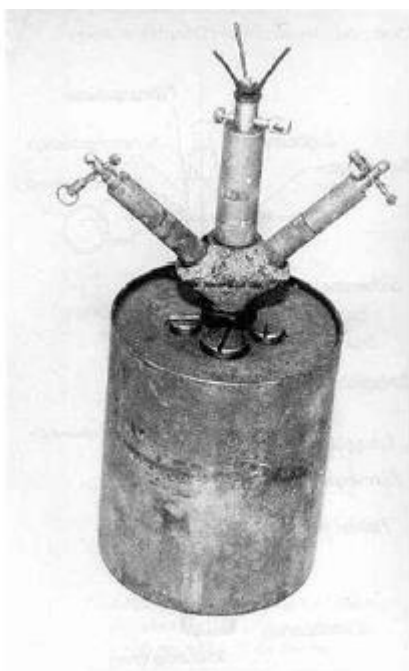
Raketten

Geschutmunitie vanaf kaliber 20 mm. (granaten en mortiergranaten)

Mijnen (anti-personeel en anti-tank)

Ontstekingsinrichtingen (van geschutmunitie)

